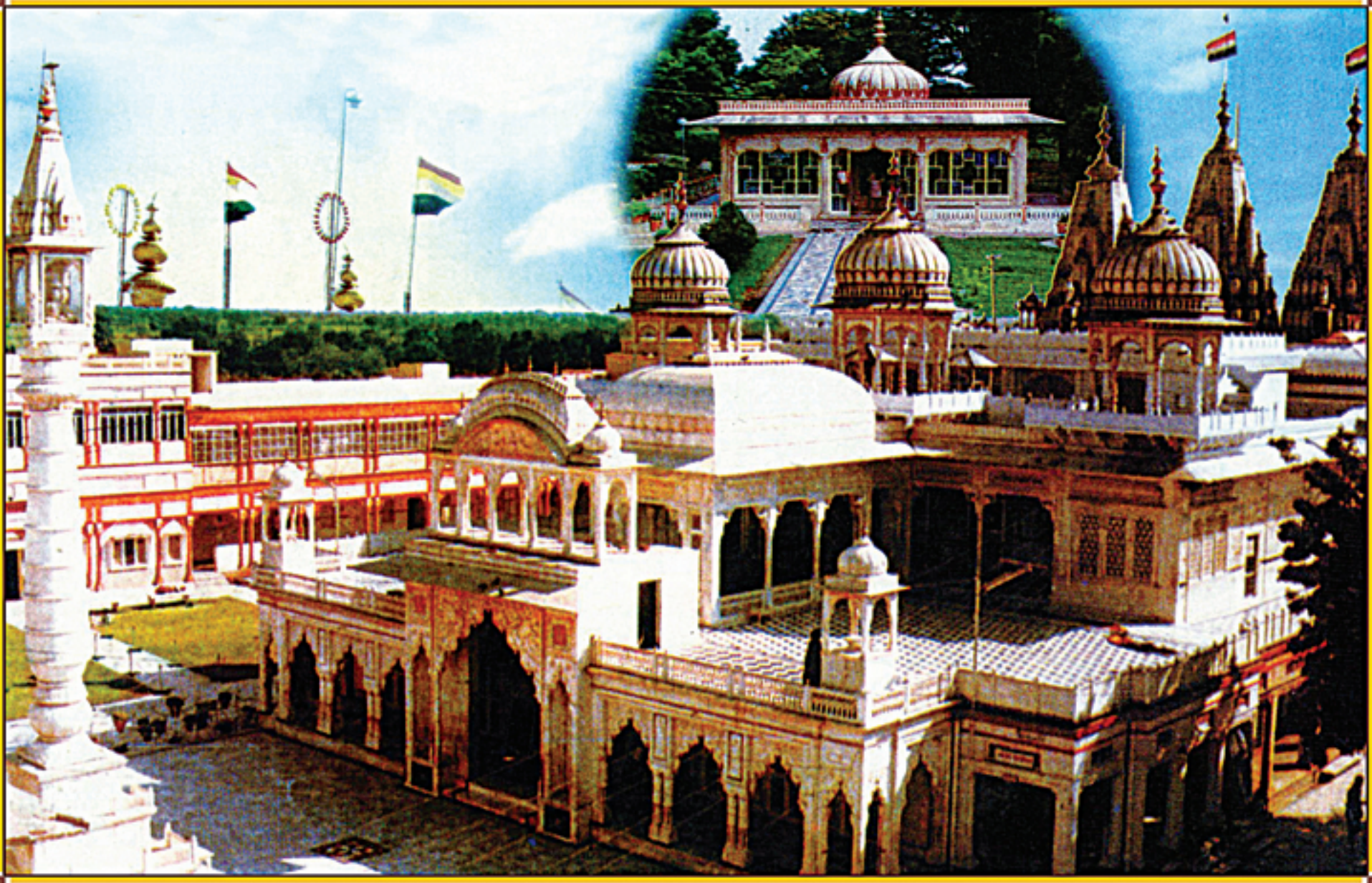

श्री द्विगंबर जैन अतिशय क्षेत्र, श्री महावीरजी - राजस्थानનો ભવ્ય પ્રવેશદ્વાર

श्री दिगंबर जैन अतिशय क्षेत्र, श्री महावीरजी - राजस्थान

શ્રી મહાવીરજી

શ્રી મહાવીરજી : ભગવાન મહાવીરની મૂળનાયક પ્રતિમા

- આવાગમન..... : રેલ્વે સ્ટેશન : શ્રી મહાવીરજી - ૭ કિ.મી.
બસ સ્ટેશન : શ્રી મહાવીરજી
- નજીકનું મુખ્ય શહેર : હિન્ડોન - ૨૩ કિ.મી.
- નજીકના તીર્થક્ષેત્રો : દેહરા તિજારા - ૨૦૦ કિ.મી., જયપુર - ૧૪૦ કિ.મી.,
પદમપુરા - ૧૭૫ કિ.મી., આગ્રા - ૧૭૦ કિ.મી.,
મથુરા ચૌરાસી - ૧૪૫ કિ.મી.

શ્રી મહાવીરજી દિગંબર જૈન તીર્થક્ષેત્ર રાજસ્થાનમાં કરૌલી જિલ્લામાં હિન્ડોન પાસે ગંબીર નદીના સુરમ્ય તટ ઉપર આવેલું છે. આ ક્ષેત્ર સડક રસ્તે જયપુરથી માત્ર ૧૪૦ કિ.મી. દૂર છે. તેમજ

દિલ્હીથી મુંબઈ તરફ જતી પશ્ચિમ રેલ્વેની બધી ગાડીઓ માટે “શ્રી મહાવીરજી” રેલ્વે સ્ટેશન છે અને અહીં બધી જ મુખ્ય ટ્રેઈનો ઉભી રહે છે. રેલ્વે સ્ટેશનથી આ તીર્થસ્થળ લગભગ ૬-૭ કિ.મી. દૂર છે. રેલ્વે સ્ટેશને દરેક ટ્રેઈનના સમયે સંસ્થાની બસ યાત્રીઓને લેવા માટે દરરોજ આવે છે. આ સેવા નિઃશુલ્ક હોય છે. બસમાં એક પેટી રાખેલ હોય છે, જેમાં યાત્રિકોને આ સેવા બદલ જે કાંઈ રકમ નાખવી હોય તે નાખી શકે છે. આ સેવા બદલ કોઈ પાસે કાંઈ પણ રકમ માંગવામાં આવતી નથી. સડક રસ્તે શ્રી મહાવીરજી જયપુરથી ૧૪૦ કિ.મી., આગ્રાથી ૧૭૦ કિ.મી., દિલ્હીથી ૩૦૦ કિ.મી. અને મહુઆથી ૬૦ કિ.મી. દૂર છે. શ્રી મહાવીરજીથી અન્ય તીર્થો જેવા કે જયપુર, અજમેર, પદમપુરા, અલવર, તિજારા, હસ્તિનાપુર, ભરતપુર, આગ્રા, ગ્વાલીયર, સોનાગિરિ, વિગેરેમાં જવા માટે સીધી બસ સેવા હંમેશા મળે છે.

આ ક્ષેત્રની શરૂઆત ક્યારે થઈ તે બાબત ખાસ કંઈ જાણકારી મળતી નથી. પરંતુ રાજ્યના રેકર્ડ ઉપર જોતા આ ક્ષેત્ર વિ. સં. ૧૭૭૧ પહેલાં પણ વિદ્યમાન હતું. તેથી અનુમાન થાય છે કે આ ક્ષેત્ર સોળમી કે સત્તરમી શતાબ્દીમાં થયું હશે. આ તીર્થક્ષેત્રનો ઇતિહાસ એમ છે કે લગભગ ૪૦૦ વર્ષ પહેલા શ્રી મહાવીર પ્રભુની પાષાણની મુંગાવર્ણીય દિગંબર પ્રતિમા એક ગામડામાં ભૂગર્ભમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ છે. એક ગોવાળિયાની ગાય તેને સવારે કે સાંજે દૂધ આપતી બંધ થઈ. કારણ કે આ ગાય દરરોજ સવાર-સાંજ આ નિશ્ચિત સ્થળે જઈને દૂધ ઝરતી હતી. એક દિવસ ગોવાળિયાને એમ થયું કે આમ કેમ બને છે? દરરોજ આ ગાય દૂધ આપતી હતી અને હવે કેમ નથી આપતી? તેથી તે જોવા માટે ગોવાળીયો એક દિવસ ગાયની પાછળ-પાછળ ગયો. તો એક સ્થળે ગાય દૂધ ઝરવા લાગી. તેથી ગોવાળિયાએ આ જગ્યાએ ખોદકામ કર્યું. તો ત્યાંથી શ્રી મહાવીર પ્રભુના પાષાણના આ મુંગાવર્ણીય પ્રતિમાજી નીકળ્યા. આ પ્રતિમાજીને બીજે ગામ લઈ જવા માટે બળદગાડીમાં મૂક્યા તો બળદગાડી એક તસુ પણ આગળ ન ચાલી. ત્યાંને ત્યાં જ સ્થિર ઉભી રહી. છેવટે ભગવાનના આ અતિશયને જાણીને બસબા નિવાસી દિગંબર જૈન શ્રી અમરચંદ્રજી બિલાલાએ અહીં જ એક મંદિર બનાવ્યું. આ વિશાળ મંદિરને ગગનચુંબી ત્રણ શિખરો અને સોનાના કળશોથી સુશોભિત બનાવ્યું. મંદિરની પાછળની વેદીમાં મૂળનાયક તરીકે શ્રી મહાવીર ભગવાનની આ મનોજ્ઞ પ્રતિમા બિરાજમાન કરી છે. આ મૂળનાયકની બંને બાજુ શ્રી પુષ્પદંત ભગવાન તથા શ્રી આદિનાથ ભગવાન બિરાજમાન કર્યા છે.

જયપુરથી શ્રી મહાવીરજી જવા માટે એસ. ટી. બસ આખો દિવસ મળતી જ રહે છે. તેના સમય મળસ્કે ૫:૦૦, ૬:૦૦, ૮:૧૫, ૧૦:૪૫, ૧૧:૩૦, ૧૩:૧૫, ૧૪:૧૫, ૧૬:૧૫ વાગ્યે છે. બસમાં શ્રી મહાવીરજી પહોંચતા લગભગ ચાર કલાક થાય છે અને આરામથી જગ્યા મળી જાય છે. સંકુલનો મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર ઘણો મોટો, ભવ્ય અને આકર્ષક છે. સંકુલમાં પ્રવેશતા તરત જ આરસનો પર ફીટ ઊંચો માનસ્થંભ દેખાય છે, જેમાં ઉપર ચાર દિશામાં ચાર ભગવાનની પ્રતિમા છે. માનસ્થંભની પ્રતિષ્ઠા વીર સં. ૨૫૦૫ વિક્રમ સં. ૨૦૩૬ વૈશાખ સુદ-૧૩ના રોજ થઈ છે. માનસ્થંભમાં નીચે પ્રતિમા નથી. આ મંદિરને બડા મંદિર કહે છે.

સંકુલમાં રહેવા માટે જાત-જાતની સગવડતાવાળી લગભગ ૨૦૦ જેટલી રૂમો બનાવેલ છે. તેમાં અમુક રૂમો ડિલક્ષ એરકન્ડીશન્ડ છે. જેનું ભાડુ એક દિવસનું રૂ. ૨૦૦/- છે અને તે સિવાય બીજી રૂમો રૂ. ૧૦૦/- ના દૈનિક ભાડાવાળી અને અમુક રૂમો રોજના રૂ. ૫૦/- ભાડાવાળી છે. રૂ. ૫૦/- ભાડાવાળી રૂમો પણ સારી છે. તેમાં ત્રણ પલંગ, ગાદલા-ગોદડા, ઓશીકા, પંખા, બે ખુરશી, ટીપોઈ, એટેચ્ડ બાથરૂમ-લેટ્રીન, રસોઈ માટે પ્લેટફોર્મ, વિગેરે પૂરી સગવડતા છે. ભાડુ ચોવીસ કલાકનુ ગણે છે. આ રૂમમાં રહેવા માટે સંકુલની બહારની બાજુમાં જ આવેલ સ્વાગત કક્ષ-ઓફિસમાં ડિપોઝીટ ભરવાની હોય છે અને ડિપોઝીટની પહોંચ લઈને સંકુલમાં પ્રવેશતા અંદર રૂમ ખોલી આપે છે. ચોવીસ કલાક પાણીની સગવડતા છે. સવારે ન્હાવા માટે ગરમ પાણી પણ આપે છે. આ સિવાય બીજી ચાર-પાંચ મોટી ધર્મશાળાઓ પણ શ્રી મહાવીરજીમાં છે.

શ્રી મહાવીરજીમાં નીચે મુજબ પાંચ મુખ્ય મંદિરો છે.

૧. શ્રી મહાવીર સ્વામી બડા મંદિર
૨. શ્રી દિગંબર જૈન પાર્શ્વનાથજી કાય મંદિર
૩. શ્રી દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મહિલા આશ્રમ મંદિર
૪. શ્રી દિગંબર જૈન શાંતિનાથ મંદિર-શાંતિવીરનગર તથા તેમાં દિગંબર જૈન ચૈત્યાલય
૫. શ્રી કૃષ્ણાબાઈ દિગંબર જૈન મંદિર

માનસ્થંભજી પછી આરસના ૨૨ પગથિયાં ઉપર ચઢતા શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મુખ્ય મંદિર (બડા મંદિર) આવે છે, જેમાં પન્નાસન ૨ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુ (ભૂગર્ભપ્રાપ્ત) તથા શ્રી પુષ્પદંત અને શ્રી આદિનાથ પ્રભુની પ્રતિમાજીઓ સ્થાપિત કરેલ છે. અંદર પ્રવેશતા મુખ્ય દરવાજા ઉપર સુવર્ણયુક્ત ચોવીસ તીર્થંકર ભગવાનની સુંદર આકૃતિ બનાવી છે તથા સુવર્ણમય સોળ સ્વપ્ન બનાવ્યા છે. દરવાજાના બારણા ચાંદી જેવી ઘાતુના બનાવેલા છે. તે સિવાય અંદર ચારે તરફ રંગબેરંગી સોનાકામથી ભરપુર ઐતિહાસિક-ધાર્મિક ચિત્રપટો છે. જેવા કે (૧) શ્રી સમવસરણજીનું દશ્ય (૨) દિગંબર મુનિઓ, અર્જુકાઓ તથા શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ જિનેન્દ્ર ભગવાનના દર્શનાર્થે જાય છે તે દશ્ય (૩) ષટલેખ્યા (૪) સંસારસ્વરૂપ (૫) નેમિનાથ વિવાહ રથયાત્રા (૬) શ્રી સમ્મેદશિખરજી (૭) શ્રી ગિરનારજી (૮) ત્રણ લોકનું વર્ણન (૯) કુન્થલગિરિ (૧૦) ગજસુકુમાર (૧૧) ચેલણા રાણી, વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

અંદર જવા માટે પાંચ પ્રવેશદ્વાર છે. જે ત્રણ મુખ્ય પ્રતિમાજી છે તે ઘાતુના છે અને મોટા સિંહાસન ઉપર બિરાજમાન કર્યા છે. તેમની ઉપર ચાંદીના છત્ર અને પાછળ ચાંદીના ભામંડળ છે. ડાબી તરફના ગોખલામાં પન્નાવતીદેવી છે. આ વેદીની પાછળના ભાગમાં પણ પાંચ દેરીઓ રંગબેરંગી અને સુવર્ણમય છે, જેમાં ૨-૨|| ફીટના પન્નાસન પ્રતિમાજીઓ છે. ડાબી

તરફ બદામી રંગના આરસના પચાસન ૩ ફીટના નવા પ્રતિમાજી છે. તેમની બાજુમાં પચાસન બદામી આરસના ફેણવાળા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ છે. તેની નીચેની વેદીમાં શ્યામ પચાસન અતિ પ્રાચીન ૯ ઈંચ અને ૬ ઈંચના ત્રણ પ્રતિમાજી છે તથા પંચઘાતુના ત્રણ પ્રતિમાજી છે. તેની પછીની દેરીમાં પંચઘાતુના ખડ્ગાસન સપ્તર્ષિ છે. તેમાં વચ્ચેના ૧૨ ઈંચના અને બાજુમાં ૧૧ ઈંચ અને ૧૦ ઈંચના ૩+૩ સપ્તર્ષી છે. તેમની બાજુમાં એક પેટીમાં ચાંદી જેવા જ પચાસન ૬-૬ ઈંચના છ પ્રતિમાજી છે અને બાજુમાં સોના જેવા જ ૩ ઈંચના એક પ્રતિમાજી પચાસન છે. તેમજ એક જ પાષાણમાં કથ્થાઈ જેવા પ્રાચીન ૩૬ જેટલા ભગવાન છે. તેની બાજુમાં પંચઘાતુના પચાસન ૪ ઈંચના ચાર અને એક ખડ્ગાસન ૩ ઈંચના પંચઘાતુના ભગવાન છે. બહારના ચોકમાં જમણી તરફ હીન્ડોન પાસેથી ભૂગર્ભમાંથી પ્રાપ્ત થયેલાં પ્રાચીન એક જ પીસમાં કથ્થાઈ જેવા રંગના ખડ્ગાસન ૩ ફીટના શ્રી વિમલનાથ પ્રભુ બિરાજમાન કર્યા છે. તેવી જ રીતે આ જ ચોકના આ પ્રતિમાજીની સામેની સાઈડમાં પણ હીન્ડોન પાસેથી ભૂગર્ભમાંથી પ્રાપ્ત થયેલાં પ્રાચીન કથ્થાઈ જેવા રંગના ખડ્ગાસન ૩ ફીટના શ્રી પુષ્પદન્ત ભગવાન બિરાજમાન કર્યા છે. બંને પ્રતિમાજી એક જ સરખા અને હીન્ડોન પાસેથી ભૂગર્ભમાંથી પ્રાપ્ત થયેલાં છે, જેની પ્રતિષ્ઠા તા. ૨૧-૬-૯૫ના રોજ થયેલી છે. આ રીતે આ મુખ્ય મંદિર અનેક પ્રતિમાજીઓ અને ચોતરફ રંગબેરંગી સુવર્ણયુક્ત સોળ ચિત્રપટોથી શોભે છે.

મુખ્ય મંદિરની નીચે ભોંયતળિયે એક ધ્યાનકેન્દ્ર બનાવેલું છે, જેનું ઉદ્ઘાટન વીર નિર્વાણ સંવત ૨૫૨૪ તા. ૧-૨-૧૯૯૮ના રોજ થયેલું છે. ધ્યાનકેન્દ્રમાં શ્રી મહાવીર પ્રભુનો કાયમાં મોટો ફોટો છે. આ ફોટો પારદર્શક કાયમાં છે, જેમાં પાછળ ટયુબલાઈટ મૂકી છે. તેથી દેખાવ સરસ લાગે છે. હોલમાં તદ્દન શાંતિ હોઈને ઘણા લોકો ત્યાં ધ્યાન ધરવા બેસે છે.

મુખ્ય મંદિરની પાછળના ભાગમાં બહાર બગીચા જેવું છે. ત્યાં જે સ્થળેથી શ્રી મહાવીર ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી હતી તે સ્થળે ભગવાનના “ચરણ ચિન્હ” પ્રતિષ્ઠિત કર્યા છે અને એક કલાપૂર્ણ છત્રી બનાવી છે. અહીં સુંદર બગીચો અને બાળવાટિકા પણ બનાવી છે. તેમજ ચરણ ચિન્હની સામે ૩૩ ફીટ ઊંચો “મહાવીર સ્તુપ” બનાવેલ છે, જેનું નિર્માણ શ્રી મહાવીર ભગવાનના ૨૫૦૦ મા નિર્વાણમહોત્સવની ઉજવણી વખતે થયેલ છે. લોકો આ ચરણ ચિન્હ ઉપર દૂધથી અભિષેક કરે છે. તેમજ અહીં લોકો જે પૈસા ચઢાવે છે, તે પૈસા જે ગોવાળિયાએ આ પ્રતિમાજી જમીનમાંથી કાઢ્યા હતા તેના પરિવારને આપે છે.

આ ક્ષેત્રનો પ્રબન્ધ શરૂઆતમાં આમેર ગાદીના દિગંબર જૈન ભટ્ટારકો દ્વારા થતો હતો. આ ભટ્ટારકોની નિમણૂંક દિગંબર જૈન પંચાયત કરતી હતી અને જયપુર સરકાર તે મંજૂર કરતી હતી. સને ૧૯૧૮માં ભટ્ટારક શ્રી મહેન્દ્રકીર્તિજીના સ્વર્ગવાસ પછી ભટ્ટારક શ્રી ચન્દ્રકીર્તિજીની નિમણૂંક થયેલ. સને ૧૯૨૩માં આ મામલો જયપુર રાજ્યની કોર્ટમાં ગયો હતો. સને ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૦ સુધી વહીવટ કોર્ટ મારફત ચાલ્યો. સન ૧૯૩૦માં દિગંબર જૈન પંચાયતોએ ફરીથી

વહીવટ સંભાળ્યો હતો. ત્યારથી આજ સુધી દિગંબર જૈન પંચોની કમિટી આ ક્ષેત્રનો સંપૂર્ણ વહીવટ સંભાળે છે. શ્રી મહાવીરજી રાજસ્થાનની સાર્વજનિક રજીસ્ટર્ડ સંસ્થા છે. તેથી પ્રબંધકારીણી કમિટી વહીવટ સંભાળે છે. અહીં દર વર્ષે ચૈત્ર સુદ-૧૩ થી ચૈત્ર વદ-૨ સુધી પાંચ દિવસનો મોટો મેળો ભરાય છે અને ચાંદીની પાલખીમાં ભગવાનને લઈને ભવ્ય રથયાત્રા કાઢવામાં આવે છે. ત્યારે ધ્વજારોહણ, જયન્તીજીલુસ, જલયાત્રા, જિનેન્દ્ર રથયાત્રા, કળશાભિષેક, વિગેરે સુંદર કાર્યક્રમો પણ યોજાય છે. આ મેળામાં જૈન અને જૈનેતર બધા ઉલ્લાસપૂર્વક ભાગ લે છે અને જયજયકાર બોલાવે છે. આ રથયાત્રામાં રથના સારથી હીન્ડોનના ઉપ જીલ્લા-ક્લેક્ટર બને છે. આ રથયાત્રા નીકળે ત્યારે તે ગોવાળિયાના વંશજોનું સન્માન પણ કરવામાં આવે છે.

આ મંદિરની પાછળના ભાગમાં ડાબી તરફ અલ્પાહારગૃહ છે, જેમાં એક સાથે ૫૦-૬૦ વ્યક્તિઓ બેસી શકે તેટલા ટેબલ-ખુરશી છે. ત્યાં ચા, ગરમ ગળ્યું દૂધ, ફરસી પુરી, કચોરી, ગરમાગરમ જલેબી, બરફી, વિગેરે વસ્તુઓ મળે છે. જે વસ્તુ જોઈએ તેના કુપન કાઉન્ટર ઉપરથી મેળવી લેવાના હોય છે. અહીં કેસરયુક્ત મીઠું દૂધ પણ મળે છે. આ અલ્પાહારગૃહનો સમય સવારે ૭:૦૦ થી ૧૧:૦૦ વાગ્યા સુધી અને બપોરે ૨:૦૦ થી ૫:૦૦ વાગ્યા સુધીનો છે. સાંજે ૭:૦૦ થી રાત્રે ૧૦:૦૦ વાગ્યા સુધી ફક્ત કેસરીયુ દૂધ જ મળે છે.

બડા મંદિરમાંથી બહાર નીકળી જમણી તરફ ચાલતાં ૫-૭ મિનિટના રસ્તે જમણી તરફ મેઈન રોડ ઉપર જ શ્રી પાર્શ્વનાથજી દિગંબર જૈન ચૈત્યાલય આવેલ છે. ચૈત્યાલય કહેવાય છે, પરંતુ ભવ્ય જિનમંદિર છે. આ મંદિરમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પદ્માસન, ફેણવાળી, શ્યામ વર્ણના આરસની, ૫ ફીટની ભવ્ય ભાવવાહી પ્રતિમાજી છે. આ મંદિરમાં દિવાલમાં ચારે તરફ રંગબેરંગી સુવર્ણયુક્ત ધાર્મિક-ઐતિહાસિક મોટા-મોટા ચિત્રપટો છે. આખા મંદિરમાં દરેક દિવાલો ઉપર રંગબેરંગી કાચનું સુંદર કામ કરેલું છે. આ ચિત્રકામ કરનાર કારીગરનું નામ શ્રી સુભાષચન્દ્ર જૈન, કુમાવત મારોઠ પાસે, ૨૮ શિવ માર્ગ, વિશ્વકર્મા ઔદ્યોગિક સ્ટેટ, જયપુર છે. પાવાપુરી, ગિરનારજી, કૈલાસ, શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના દસ ભવના ચિત્રો, ઉપરના ભાગમાં ચોવીસ ભગવાનના ચિત્રો, નિજમંદિરમાં ઉપર શ્રી સમવસરણજીની રચનાનું ચિત્ર, ડાબી તરફ માતાના સોળ સ્વપ્નોનું ચિત્ર, તેમજ ગર્ભ-જન્મ-તપ-જ્ઞાન અને મોક્ષ - તેમ પાંચેય કલ્યાણકોના આકર્ષક ચિત્રો છે. આ હોલમાં છ દિગંબર મુનિ શ્રી શાંતિસાગરજી, શ્રી ચન્દ્રસાગરજી, શ્રી વીરસાગરજી, શ્રી મહાવીરકીર્તિજી, શ્રી શિવસાગરજી અને શ્રી ધર્મસાગરજીના ફોટાઓ પણ છે.

આ મંદિરથી આગળ ૧ કિ.મી. જતાં શાંતિવીરનગરના મંદિરો આવે છે. ચાલતાં પણ જઈ શકાય છે. છતાં બડા મંદિરથી શાંતિવીરનગર જવા માટે ઊંટગાડી પણ મળે છે. આ મંદિરો મુનિશ્રી શાંતિસાગરજી તથા મુનિશ્રી વીરસાગરજીની પ્રેરણાથી થયેલા હોઈને તેનું નામ શાંતિવીરનગર આપેલ છે. પ્રવેશદ્વાર લાલ પથ્થરનો સુંદર નક્શીકામવાળો છે. સંકુલમાં પ્રવેશતા જ ચોકમાં આરસનો માનસ્થંભ આવે છે, જેમાં નીચે તથા ઉપર ચાર-ચાર ભગવાન બિરાજમાન કરેલા છે.

લાલ પથ્થરના ૧૫ પગથિયાં ચઢતા મુખ્ય મંદિરજી આવે છે. આ મુખ્ય મંદિરમાં બદામી રંગના આરસના ખડ્ગાસન ૬ ફીટના ત્રણ ભાવવાહી પ્રતિમાજી બિરાજમાન કરેલ છે. મૂળનાયક શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન છે. ડાબી તરફ ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી ચન્દ્ર પ્રભુજી છે અને જમણી તરફ ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુજી છે.

આ વેદીની ડાબી તરફ બીજી દેરીમાં રંગીન સોનેરી વેદીમાં સફેદ આરસના ખડ્ગાસન ૫ ફીટના શ્રી કુન્થુનાથ ભગવાન છે. તેમની જમણી તરફ સફેદ આરસના ખડ્ગાસન ૫ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુ છે તથા બંને તરફ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના પદ્માસન ફેણવાળા અને શ્યામ આરસના ૩ ફીટના પ્રતિમાજી છે.

મુખ્ય વેદીની જમણી તરફ સફેદ આરસના ખડ્ગાસન ૫ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુજી છે. તેમની ડાબી તરફ સફેદ આરસના પદ્માસન શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન છે અને તેમની જમણી તરફ બદામી આરસના પદ્માસન ૨ ફીટના શ્રી અરનાથજી છે. આ રીતે ત્રણેય દેરીમાં ૩+૩+૩ = કુલ ૯ ભગવાન છે. બંને તરફ ક્ષેત્રપાલ તથા પદ્માવતીદેવીના ગોખલા છે. મંદિરનો સભાગૃહ (હોલ) ખૂબ જ મોટો છે.

બહારના ચોકમાં બીજા મંદિરમાં પંચઘાતુના ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી આદિનાથ પ્રભુ છે. તેમની ડાબી તરફ પંચઘાતુના ૫ ફીટના ખડ્ગાસન શ્રી ભરતજી તથા જમણી તરફ પંચઘાતુના ૫ ફીટના ખડ્ગાસન શ્રી બાહુબલીજી (મુનિદશામાં વેલડીયુક્ત) છે. ભલે પંચઘાતુના ભગવાન છે, પણ જાણે સોનાના જ હોય તેવા પ્રતિમાજી છે, જે વીર નિર્વાણ સં. ૨૫૨૫ વિ.સં. ૨૦૫૫માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ છે. આ મંદિરની સામે બીજી દેરીમાં પંચઘાતુના ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ છે. તેમની ડાબી તરફ પંચઘાતુના ખડ્ગાસન ૫ ફીટના શ્રી કુન્થુનાથ પ્રભુ છે અને જમણી તરફ પંચઘાતુના ખડ્ગાસન ૫ ફીટના શ્રી અરનાથ પ્રભુ છે. એક કબાટમાં મોટા ઘાતુના પંચમેરૂ છે. ત્યારબાદ ક્ષેત્રપાલનો ગોખલો છે. તેની બાજુમાં આરસમાં સહસ્રકૃતી પદ્માસન પ્રતિમાજી છે. મંદિરના ચોકમાં ફરતા બંને તરફ થઈને ચોવીસ તીર્થંકર ભગવાન પદ્માસન ૪-૪ ફીટના વીર નિર્વાણ સંવત ૨૪૯૫ વિક્રમ સંવત ૨૦૨૫માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલા છે.

સામાન્ય રીતે ખ્યાલમાં પણ ન આવે તેવા ભોંયરામાં ૧૬ પગથિયાં નીચે ઉતરતા ફેણવાળા પદ્માસન ૭ ફીટના ભવ્ય શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. તેમની ડાબી તરફ શ્યામ આરસના પદ્માસન ૫ ફીટના શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ છે. વચ્ચે ચોકમાં સફેદ આરસના કમળની વેદી ઉપર ખડ્ગાસન ૨૨ ફીટના શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ વીર નિર્વાણ સં. ૨૪૯૫ વિ. સં. ૨૦૨૫ ફાગણ સુદ-૧૦ના રોજ પ્રતિષ્ઠિત છે. આ મૂર્તિની ડાબી તરફ ગરૂડ-ચક્ષુની મૂર્તિ છે. જમણી તરફ શાસનદેવી ગંધારણીદેવીની મૂર્તિ છે. આ મોટા પ્રતિમાજીની ડાબી તરફ ખડ્ગાસન શ્યામ આરસના ફેણવાળા ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુ છે અને આ મોટા પ્રતિમાજીની જમણી તરફ સફેદ આરસના ખડ્ગાસન ૬ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુ છે.

બીજી તરફ પણ ભોંયરૂ છે. જો ખાસ ધ્યાન ન હોય તો ખબર પણ ન પડે તેવી રીતે તે ભોંયરૂ છે. ભોંયરામાં ૧૬ પગથિયાં નીચે ઉતરતા સફેદ આરસના પદ્માસન ૭ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુ છે. તેમની બાજુમાં શ્રી આદિનાથ પ્રભુ પદ્માસન ૫ ફીટના છે. અહીં સહસ્રકૂટ ચૈત્યાલય પણ છે.

બહારના ચોકમાં સિદ્ધાર્થવૃક્ષ બનાવેલ છે. તેમાં ચાર દિશામાં ચાર પ્રતિમાજી સફેદ આરસના ૧ ફૂટના પદ્માસન છે, જે વીર નિર્વાણ સં. ૨૫૨૪ તા. ૧-૨-૧૯૯૮ના રોજ પ્રતિષ્ઠિત થયેલા છે. મુખ્ય મંદિરના બારણા યાંદી જેવી ઘાતુના-પતરાના છે જેમાં સોળ સ્વપ્નો સોનેરી રંગમાં મૂક્યા છે. આ રીતે શાંતિવીરનગરના મંદિરો ભવ્ય અને જરૂર દર્શનીય છે.

મંદિર નં. ૩ ની સામે જ રોડ ઉપર દિગંબર જૈન અતિશયક્ષેત્ર મહાવીરજી ચૈત્યાલયકીર્તિ આશ્રમ છે. તેમાં નાના પદ્માસન શ્રી મહાવીર પ્રભુના સફેદ આરસના ૧ ફૂટના પ્રતિમાજી છે. બંને તરફ પંચઘાતુના ભગવાન છે. આ મંદિરનો વિકાસ હવે પછી કરવાનો છે.

બડા મંદિરથી બહાર નીકળતાં ડાબી તરફ થોડે દૂર ૫-૧૦ મિનિટ ચાલતાં કૃષ્ણાબાઈ મંદિર આવે છે. તેમાં વચ્ચે પદ્માસન ૮ ફીટના શ્રી મહાવીર પ્રભુના ભવ્ય પ્રતિમાજી છે. આ મંદિરના સભાગૃહમાં દિવાલ ઉપર ચારે તરફ ભક્તામરના ૪૮ ચિત્રપટો છે, જેમાં દરેકમાં શ્લોક અને તેને લગતુ ચિત્ર છે. આ મંદિરમાં પ્રવેશતાં ચોકમાં ૬૦ ફીટનો માનસ્થંભ આવે છે. તેમાં ઉપર ચાર દિશામાં ચાર નાનકડા પ્રતિમાજી છે. નીચે ભગવાન નથી. મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રી મહાવીર પ્રભુની ડાબી તરફ શ્રી સમવસરણજીની રચના છે. તેમાં ઉપર ચાર દિશામાં ચાર પ્રભુ પદ્માસન છે. તે સિવાય નીચેની વેદીમાં પંચઘાતુના ઘણા પ્રતિમાજી છે. મંદિરનો સભાગૃહ ખૂબ જ મોટો છે. અહીં પણ મંદિરની ફરતી ધર્મશાળાની ઘણી રૂમો છે.

આ રીતે મહાવીરજીમાં પાંચેય મંદિરો દર્શનીય અને ભવ્ય છે. તે દરેક મંદિરો તદ્દન પાસે-પાસે જ છે. બડા મંદિરમાં પ્રવેશતા જ મુનિઓ દ્વારા રચિત પુસ્તકોનો વેચાણ સ્ટોલ આવે છે, જેમાં ગોમટસાર, કર્તવ્યપથપ્રદર્શન, સુભાષિત રત્નસંગ્રહ, ભક્તામર, આત્મ અન્વેષણ, સર્વોદય, વિગેરે પુસ્તકો વેચાણમાં મળે છે.

શ્રી મહાવીરજી સંસ્થા દ્વારા સંચાલિત અન્ય ઘણી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ ચાલે છે. જેવી કે -

૧. પ્રાથમિક વિદ્યાલય જે રેલ્વે સ્ટેશન પાસે છે અને હાલ અહીં લગભગ ૪૫૦ વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ જાતની ફી વગર ભણે છે. આસપાસના ગામડામાંથી અનુસૂચિત જાતિ-જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ ભણવા આવે છે. દરેકને દર વર્ષે બે યુનિફોર્મ નિ:શુલ્ક આપવામાં આવે છે.
૨. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા
૩. સેકન્ડરી પ્રવેશિકા
૪. સિનીયર સેકન્ડરી

૫. મહિલા શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ વિદ્યાલય
૬. સ્નાતકશાસ્ત્ર મહાવિદ્યાલય
૭. સ્નાતકોત્તર કોર્સ
૮. ધાર્મિક અનિવાર્ય જૈન કોર્સ જેમાં મોક્ષશાસ્ત્ર શીખવવામાં આવે છે.
૯. છાત્રાવાસ સન ૧૯૫૩ થી છે.

આ સિવાય આ સંસ્થા વિધવાઓને તથા વિકલાંગોને સહાયતા કરે છે. તેમજ છાત્રોને છાત્રવૃત્તિ આપે છે. તેમજ આ ક્ષેત્રમાં પાંડુલિપિ સંગ્રહાલયમાં ૪૪૪૮ હસ્તલિખિત ગ્રંથો છે, જેમાં લગભગ ૭૨૭ ગુટકાઓ છે, જેમાં પૂજા, સ્તોત્ર, પદ, વિધાન, ચરિત રાસો, વિગેરે છે.

શ્રી મહાવીરજીમાં લગભગ પાંચ મોટી-મોટી ધર્મશાળાઓ છે. તેમજ નવું યાત્રી નિવાસ બંધાયું છે, જેમાં લગભગ ૨૦૦૦ યાત્રીઓ રહી શકે તેવી વ્યવસ્થા છે. તેમાં ભોજનશાળા પણ છે. તેમાં એક સાથે ૨૦૦ જેટલા યાત્રીઓ ટેબલ-ખુરશી ઉપર બેસીને જમી શકે છે.

શ્રી મહાવીરજીમાં આદર્શ મહિલા વિદ્યાલયની સ્થાપના તા. ૧-૧-૧૯૫૩ના રોજ થઈ હતી, જેમાં બ્ર. શ્રી કમલાબાઈનો ઘણો અગત્યનો ફાળો છે. સન ૧૯૫૭માં વિદ્યાલયમાં ઉપાધ્યાયજી વરિષ્ઠ, ઉપાધ્યાયજી શાસ્ત્રી અને આચાર્ય સુધીની કક્ષાઓ ચાલુ થઈ ગઈ. ત્યારબાદ સન ૧૯૮૯માં પ્રશિક્ષણ પાઠ્યક્રમ (એસ.ટી.સી.) નો કોર્સ શરૂ કરેલ અને રાજ્ય સરકારે તેને મંજૂરી પણ આપેલી છે. કમલાબાઈનું જીવન અનુશાસનપ્રેમી, કર્તવ્યનિષ્ઠ તથા પરિશ્રમી છે.

આ સિવાય શ્રી મહાવીરજીમાં કમિટીએ ૭૫ લાખ રૂપિયાના ખર્ચે પ્રાકૃતિક ચિકિત્સાલય સંસ્થાની શરૂઆત સન ૧૯૮૬માં કરી છે. ક્ષેત્ર કમિટી દ્વારા સન ૧૯૩૦માં આયુર્વેદિક ઔષધાલય શરૂ કરેલ છે. દર વર્ષે લગભગ ૩૦,૦૦૦ વ્યક્તિઓ આ ઔષધાલયનો કોઈ પણ પ્રકારના ભેદભાવ વગર લાભ લે છે. ત્યારબાદ એલોપથી દવાખાનુ પણ શરૂ કરેલ છે.

અહીં અવાર-નવાર વિજળી બંધ થાય છે. તેથી સંસ્થાએ ૬૩ કે.વી.એ.ના બે નવા જનરેટર વસાવ્યા છે. ત્યારબાદ ૧૨૫ કે.વી.એ.નો એક ડિઝલ જનરેટીંગ સેટ પણ ચાલુ કરેલ છે. તેમજ ગરમીમાં ઠંડા પાણી માટે કુલરો મૂક્યા છે. કમિટીના પ્રયત્નોથી શ્રી મહાવીરજીની આસપાસ ૧૮ કિ.મી.માં એક ૧૩૨ કે.વી.એ.નું ફિડર મૂકીને ગ્રીડ સ્ટેશન પણ બનાવવામાં આવેલું છે.

એક જ સંસ્થા આવા અનેક જાતના કાર્યો કરતી હોય તેવી આ સંસ્થા છે. શ્રી મહાવીરજીમાં પોસ્ટ ઓફિસ અને તાર ઓફિસ તથા બેન્ક ઓફ બરોડાની શાખા પણ છે.

શ્રી મહાવીરજીથી અન્ય તીર્થો જેવા કે જયપુર, અજમેર, પદમપુરા, અલવર, તિજારા, હસ્તિનાપુર, આગ્રા, ભરતપુર, ગ્વાલીયર, સોનાગિરિ જવા માટે સીધી બસ સેવા મળે છે.